

A személyes adatok védelme a választási kampány során

I. A POLITIKAI MARKETINGRŐL ÁLTALÁBAN

A kampánycélú adatkezelés nagyon érzékeny terület. A választási kampánynak minden országban megvan a hagyománya. Számos lehetőség kínálkozik a választópolgárok tájékoztatására, meggyőzésére: az internet, az írott média, a plakátok stb. Van olyan ország azonban, ahol a választópolgárok a közvetlen megkeresés módszerét nem támogatják, vagy legalábbis, aki ilyen módszert akarna alkalmazni, biztosan nem kerülne be a parlamentbe.

Az elsősorban politikai kultúra kérdése, hogy a törvények milyen mértékű beavatkozást engednek a választópolgárok életébe.^[1] Azt is hozzá kell azonban tenni, hogy a választási kampány számos alkotmányos rendelkezést, illetve alapjogot érint: kezdve a személyes adatok védelméhez való jogtól a véleménynyilvánítás szabadságán^[2] át a választásra vonatkozó Alaptörvényben foglalt rendelkezésekig. Jelen tanulmány kizárólag adatvédelmi szempontból közelíti meg a választási kampány témakörét.

A jelöltek és jelölő szervezetek kétféle módon juttatják el választási kampányüzeneteiket a választópolgárok felé: személyes adatokat nem igénylő módon (pl. szórólapok, internetes és televíziós hirdetések, közterületi rendezvények) vagy személyes adatokat igénylő, célzott módon (pl. sms, telefon, e-mail).^[3] A személyes adatok kezelése akkor jogszerű, ha az törvény felhatalmazásán vagy az érintett beleegyezésén alapul.^[4] Törvényen alapul az adatkezelés, ha a jelöltek, illetve jelölő szervezetek a választási irodától kérelemre megkapják a névjegyzéki adatokat. Hozzájárulással történik az adatkezelés, amikor a jelölő szervezetek – a választópolgárok beleegyezésével – szimpatizánsi adatbázisokat^[5] hoznak

[1] Péterfalvi, 2013, 105–106.

[2] Ld. bővebben Kóczyán, 2014, 7–14.

[3] Bodnár, 2005, 100.; Tájékoztató az országgyűlési képviselők választásával összefüggő adatkezelések egyes kérdéseiről. (Elérhető: <http://81.183.229.204:51111/abi/index.php?menu=aktualis/archivum/allasfoglalasok&dok=10698>. Letöltés ideje: 2015.01.28.)

[4] 2011. évi CXII. tv. (röviden: Infotv.) 5. § (1) bek.

[5] Ezeknek a felhasználása – amennyiben a beleegyezés időbeli korlátozás nélkül történik – felhasználható kampánytevékenységre.

létre. Személyes adatokhoz azonban nyilvános forrásból is hozzá lehet jutni (pl. telefonkönyv),^[6] ami számos adatvédelmi kérdést vet fel.

II. ADATVÉDELMI ALAPELVEK ÉS A SZEMÉLYES ADATOK KEZELÉSE A VÁLASZTÁSI KAMPÁNY SORÁN

A személyes adatok kezelése során nagyon fontos feladata van az Infotv.-ben deklarált alapelveknek, és így van ez a választási kampányban is.

A célhoz kötöttség követelményének a választási kampánnyal összefüggésben kezelt adatok tekintetében is érvényesülnie kell. Az adatkezelés céljának az adatkezelés minden szakaszában érvényesülnie kell.^[7] Így csak azon személyes adatokat lehet a választási kampány során felhasználni, melyek felvétele, kezelése ilyen céllal történt. Ezzel függ össze az adatminimalizálás elve is, ami szerint „személyes adatokat csak akkor szabad kezelni, ha az szükséges a törvényes cél eléréséhez”. Csak a választási kampányban a kapcsolatfelvételhez szükséges adatok kezelhetők, egyéb adat tárolása tilos, mert az kimeríti a készletre történő adatkezelés fogalmát, és a személyiségprofil kialakításának a veszélyét is magában rejt.

A törvényes és tisztességes adatgyűjtésnek is különös jelentősége van. A személyes adatokat csak törvényesen elismert források felhasználásával szabad gyűjteni, és tisztességes módon kell kezelni. Itt fontos arra is utalni, hogy a nyilvánosan hozzáférhető forrásban fellelhető adatokat csak az eredetileg meghatározott cél(ok)ra és időtartamra lehet felhasználni. A tisztességes adatkezelés elve sérül például a választási eljárás során, ha a jelölő szervezet, mint adatkezelő az érintettekkel erőszakosan próbál kapcsolatot teremteni.^[8]

Az adatminőség elve tehát megköveteli, hogy az adatkezelés tisztességes és törvényes legyen.^[9] Nemcsak azt jelenti, hogy az adatkezelésnek meg kell felelnie a törvényi rendelkezéseknek, hanem annál sokkal többet: etikai töltete van. A személyes adatoknak a célhoz viszonyítva pontosaknak, relevánsaknak és időszerűeknek kell lenniük.^[10]

Így az adatminőség elvének sérelmét valósítja meg az a jelölő szervezet, amely a régi telefonkönyvből vett lakcímadatok szerint küld címzett küldeményt

[6] Tájékoztató az országgyűlési képviselők választásával összefüggő adatkezelések egyes kérdéseiről. (Elérhető: <http://81.183.229.204:51111/abi/index.php?menu=aktualis/archivum/allasfoglalasok&dok=10698>. Letöltés ideje: 2015.01.28.)

[7] Infotv. 4. § (1) bek.; Tájékoztató az Európai Parlament tagjainak választásával összefüggő adatkezelések egyes kérdéseiről. (Elérhető: <http://81.183.229.204:51111/abi/index.php?menu=valasztas&dok=9228>. Letöltés ideje: 2015.01.28.)

[8] Az adatvédelmi biztos közleménye a politikai kampány adatvédelmi kérdéseiről. (Elérhető: <http://www.jogiforum.hu/hirek/13902>. Letöltés ideje: 2015.01.26.)

[9] Infotv. 4. § (5) bek.

[10] Péterfalvi, 2013, 103-104.

a választópolgároknak. Ezek az adatok nyilvánvalóan nem lehetnek pontosak. Másrészről sérül a célhoz kötöttség követelménye is, hiszen a telefonkönyv adatainak nem ez a funkciója (csak a telefonszámok szolgálják a kapcsolatfelvételt). Általánosságban megállapíthatjuk, hogy azon adatbázisok nem használhatók fel politikai marketing céljára, amelyeknek nem ez a funkciója (pl. szakértői adatbázisok).

A számgenerálás elvén működő automatizált hívásrendszerek esetében is a dilemmát az alapelvek oldják meg. Ebben az esetben még az is felmerül, hogy egyáltalán adatkezelésről van-e szó, hiszen maga a rendszer generálja a számot. Ha adatkezelésnek minősül, akkor ki az adatkezelő?^[11] A későbbiekben erre is megadom a választ.

Az adatkezelőt és az adatfeldolgozót egyaránt terheli azon kötelezettség, hogy az adatok biztonságáról gondoskodjanak, így különösen az adatokat védeni kell a jogosulatlan hozzáférés, megváltoztatás, nyilvánosságra hozatal ellen.^[12]

Fontos arra is utalni, hogy a választópolgárokat mint az adatkezelés érintettjeit számos jogosultság megilleti, úgymint az információs önrendelkezési jog, a tájékoztatáshoz való jog, a helyesbítéshez való jog, a törléshez való jog.^[13] A választási kampány során alkalmazott kommunikációs eszköznek megfelelően az adatkezelés megkezdése előtt az érintetteket tájékoztatni kell az adatkezelés lényeges körülményeiről, beleértve az adatkezelő és adatfeldolgozó személyét (jelölt szervezet, jelölt; támogató személyek és szervezetek stb.), az adatkezelés célját, jogalapját, idejét stb.^[14]

A fenti adatvédelmi elveknek a választási eljárás és így a választási kampány során is érvényesülniük kell. A következőkben a választási kampánytevékenységnek azon részeit tekintem át, amely a személyes adatok védelme szempontjából relevanciával bír.

A személyesadat-kezeléssel járó választási kampánytevékenység történhet postai úton, telefonszolgáltató (telefon vagy sms) vagy más elektronikus hírközlési szolgáltató (e-mail) útján. A megkeresés címzettje lehet közvetlenül a választópolgár, de az is előfordulhat, hogy egy közvetítő szervezetten keresztül jut el a címzethez a küldemény.

Az adatkezelés kapcsán külön problémaként jelentkezik a nyilvános forrásból megszerezhető adatok „továbbhasznosításának” lehetősége, melyre részleteiben szintén kitérek.

A választópolgárok személyes felkeresése is számos dilemmát vet fel.

Fontos arra is utalni, hogy az adatkezelés alapulhat törvényen vagy az érintett (írásbeli) beleegyezésén. Ez utóbbi különös jelentőségre tesz szert a

[11] Uo. 106.

[12] Infotv. 7. § (1)-(2) bek.

[13] Infotv. 14. §.; Tájékoztató az Európai Parlament tagjainak választásával összefüggő adatkezelések egyes kérdéseiről. Elérhető: <http://81.183.229.204:51111/abi/index.php?menu=valasztas&dok=9228>. Letöltés ideje: 2015.01.28.)

[14] Infotv. 20. § (2) bek.; Az adatvédelmi biztos közleménye a politikai kampány adatvédelmi kérdéseiről. (Elérhető: <http://www.jogiforum.hu/hirek/13902>. Letöltés ideje: 2015.01.16.)

szimpatizánsi adatbázisok kialakításánál. Ebben az esetben is az adatkezelés elveinek, úgymint a célhoz kötöttség követelményének, illetve azon szabálynak, hogy a személyes adatokat csak a szükséges mértékig és ideig lehet kezelni stb., érvényesülniük kell. Lényeges lehet itt utalni arra, hogy amennyiben a választópolgár személyes adatait csak egy meghatározott politikai kezdeményezéshez adta meg, akkor azon adatai más célra – esetünkben választási kampány céljára – nem használható fel. Viszont amennyiben ezen alkalommal kapcsolatban céljából megadta elérhetőségeit, akkor az a választási kampány során is felhasználható.^[15]

Jóllehet a jogszabályi környezet az elmúlt években megváltozott és az intézményi háttér is jelentősen átalakult, mégis szükségesnek tartom a téma feldolgozásánál áttekinteni az adatvédelmi biztos gyakorlatot. Ezért nem tévedés, ha a későbbiekben adatvédelmi biztosra és nem a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság (röviden: NAIH) elnökére utalok.

1. Címzett postai üzenetek megítélése és a névjegyzéki adatok kiadása

Az érintett választópolgárok személyes adatait – akik az adataik kiadását nem tiltották meg – a jelölt, illetve a jelölő szervezet kérelmére^[16] a választási iroda kiadja, tehát azokat törvény alapján kezelik. A választópolgár nem kell, hogy külön beleegyezését adja az adatkezeléshez, viszont az információs önrendelkezési joga akként érvényesül, hogy megtilthatja adatainak kiadását.

Az információs önrendelkezési jog biztosítása érdekében úgy rendelkezik a Ve., hogy a választópolgár jogosult megtiltani, hogy személyes adatait a választási szervek kampány céljára a jelölő szervezetek számára rendelkezésére bocsássák.^[17] Ilyen nyilatkozat hiányában, a szavazóköri névjegyzékben szereplő választópolgárok nevét és lakcímét a jelölt kérésére az érintett választókerületre kiterjedően, a listát állító jelölő szervezet kérésére a jelölő szervezet által megjelölt választókerületekre kiterjedően a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező választási iroda öt napon belül, de legkorábban a jelölt, illetve a jelölő szervezet nyilvántartásba vételét követően átadja.^[18] Az adatkiadásért a jelöltnek, illetve a jelölő szervezetnek (vagy másnak az ő érdekében) adatszolgáltatási díjat kell

[15] Az adatvédelmi biztos ajánlása a választási kampánnyal összefüggő adatkezelésekről, 2010. január 21. (Elérhető: http://81.183.229.204:51111/abi/index.php?menu=aktualis/ajanlasok&dok=20100121_ABI_1. Letöltés ideje: 2015.03.21.)

[16] A nemzetiségi jelölő szervezet, illetve jelölt esetén az ajánlóívvlel egyidejűleg át kell adni a névjegyzéki adatokat. (A választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény (röviden: Ve.) 317. § (2) bek. a) pont.) Ezen adatkezelés célja azonban kizárólag az ajánlategyűjtés lehet. (Ve. 317. § (3) bek.) Míg a másik adatkiadás a nemzetiségi jelöltnek, illetve jelölő szervezetnek csak lehetőség, ezt külön kell kérniük. Ennek célja a választási kampány folytatása lehet. (Ve. 317. § (2) bek. b) pont.)

[17] Ve. 89. §.

[18] Ve. 153. §.

fizetniük a Nemzeti Választási Iroda számlájára, amit választókerületenként kell megtenni. Az erről szóló fizetési bizonylat birtokában adhatók ki az adatok.

Az adatkiadás megtiltásának azért van jelentősége, mert a Ve. megteremtette az információs önrendelkezési jog alapját. A korábbi választási eljárási szabályok alapján erre nem volt lehetőség.^[19] Jóllehet a közvetlen üzletszerzés céljára történő adatszolgáltatást a polgár megtilthatta, a választási eljárásban nem érvényesült ezen joga.^[20] Az alkotmányossági szűrőn azonban ezen szabályozás nem ment át.^[21]

Az Alkotmánybíróság kifejtette, hogy adatvédelmi szempontból nem kifogásolható, ha az érintett személyek kifejezett hozzájárulása alapján kezelik a személyes adataikat (*opt-in*). Ez történik akkor, amikor a jelölő szervezetek a választópolgárok beleegyezésével szimpatizánsi adatbázisokat^[22] hoznak létre, vagy ez valósulna meg akkor is, ha a névjegyzékből akkor igényelhetnék a személyes adatokat a jelöltek, illetve a jelölő szervezetek, ha az ilyen célú adatkezeléshez az érintett választópolgárok kifejezett hozzájárulásukat adják. „Ezzel szemben az információs önrendelkezési jognak feltételes korlátozását jelentené az olyan szabályozás, amely szerint a választópolgár jogosult lenne megtiltani a személyes adatainak kampánycélú kiadását, de ameddig ezt nem teszi meg, addig azokat a jelöltek, jelölő szervezetek a nyilvántartótól igényelhetik, és a választási kampány keretében kapcsolatfelvétel és kapcsolattartás céljára kezelhetik (*opt-out* szabályozás).” Az *opt-out* szabályozás tulajdonképpen azt vélelmezi, hogy a személyesadat-kezelés lehetséges, amelyet az érintett személy nyilatkozatával „megdönthet”. Ily módon az AB az előbbi megoldás mellett tette le a voksát.^[23]

Az új Ve. azonban az *opt-out* szabályozás elvi alapjain áll: a választópolgár a személyes adatainak kiadását megtilthatja e tény központi névjegyzékbe való bejegyzésével.^[24] A NAIH ezt is jelentős előrelépésnek tekinti.^[25] Jóllehet a NAIH elnöke is az *opt-in* szabályozást támogatná.^[26]

[19] Ld. 1997. évi C. törvény 45. §.

[20] 1992. évi LXVI. tv. 2. §. Ezen szabályozás mellett az szöveg azt is tartalmazta, hogy a polgároknak részt kell vennie a politika alakításában, és fontos volna, hogy ne szoruljon ki senki sem abból a lehetőségéből, hogy politikai véleményét elmondhassa, kifejezhesse.

[21] Az AB kimondta, hogy az 1997. évi C. törvény 45. §-a alkotmányellenes. (175/2011. (XII. 29.) AB határozat.)

[22] Ezeknek a felhasználása – amennyiben a beleegyezés időbeli korlátozás nélkül történt – felhasználható kampánytevékenységre.

[23] 175/2011. (XII. 29.) AB határozat. Korábban is volt arra nézve szándék, hogy a régi Ve. szerinti szabályok módosításra kerüljenek, de ez a bizottsági megtárgyalás követően nem került az Országgyűlés napirendjére. (A pártok működéséről és gazdálkodásáról szóló 1989. évi XXXIII. törvény és a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény, valamint ezzel összefüggésben az egyes más törvények módosításáról szóló T/237. számú törvényjavaslat, benyújtva: 2006.06.22.)

[24] Révész, 2013, 78–79.

[25] A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság ajánlása a választási eljárással kapcsolatos adatkezelésekről, 2014. február 4., 4. (Elérhető: <http://www.naih.hu/files/Valasztas-2014-Ajanlas-2014-02-04.pdf>. Letöltés ideje: 2015.03.30.)

[26] Péterfalvi, 2013,106.

Érdekes megállapítani, hogy ilyen adatkiadás iránti kérelemmel Győr Megyei Jogú Város országgyűlési egyéni választókerületi és helyi választási irodája felé egy jelölő szervezet élt a 2014. évi választások alkalmával. Ez a polgármesterek és az önkormányzati képviselők választása alkalmával történt. Ennek oka az lehet, hogy a jelölő szervezetek saját adatbázissal rendelkeznek,^[27] és nem hajlandók azért adatszolgáltatási díjat fizetni, illetve amennyiben nincsen ilyen adatbázisuk, azt a Nemzeti Választási Irodától egyszerűbb az egész ország területére megszerezni, mint jelöltenként az egyes választókerületekre.

A névjegyzéki adatok szolgáltatásának módja tekintetében a törvény nem túl bőbeszédű: a választópolgárok nevét és lakcímét^[28] kell kiadni, ide nem értve azon választópolgárok adatait, akik annak kiadásának megtiltását kérték.^[29] A névjegyzéki adatok kiadása során azonban mégis felmerült olyan igény – amely egyébként a korábbi választások idején működött –, hogy az adatokat életkor szerinti időintervallumok, valamint férfi/nő szerinti bontásban kéri. Erről azonban a jogszabály nem rendelkezett. A Nemzeti Választási Rendszer pedig kezdetben nem volt képes e fajta lekérdezésre, így az igény ilyen teljesítésére sem. Későbbiekben azonban a Nemzeti Választási Iroda is észlelte ezt, így intézkedett ezen akadály elhárításáról.^[30]

A korábbi Ve. szerint lehetőség volt ilyen bontásban az adatokat megkérni, a jelenleg hatályos rendelkezések azonban nem tartalmazzak erre vonatkozó szabályozást. Az Alkotmánybíróság kifejtette, hogy a választott testületek legitimitációját erősíti a választásban való aktív részvétel, melyre való buzdítást szolgálja a választási kampánytevékenység. Ennek során azonban tekintettel kell lenni a magánszférához fűződő jogra és a személyes adatok védelméhez való jogra is.^[31] A jelölteknek és jelölő szervezeteknek pedig méltányolható érdeke fűződik a személyes adatok kezeléséhez. A NAIH álláspontja szerint – jóllehet törvényben ez nincs rögzítve – de támogatja a választópolgárok névjegyzéki adatainak nem és életkor szerinti bontásban történő teljesítését, mert az a célzott kampányüzenetek küldését teszi lehetővé. Ezen megállapításnak két

[27] Az országgyűlési választások kapcsán felmerült, hogy egyes jelölő szervezetek a szükséges számú ajánlás összegyűjtése érdekében egymás között kicserélték a választópolgárok adatait. Ennek kapcsán fontos leszögezni, hogy a központi névjegyzékből szolgáltatott adatok kizárólag kampány céljára használhatók fel (ajánlásgyűjtésre nem, kivéve a nemzetiségeket), valamint a névjegyzéki adatok másolása, harmadik személy részére történő átadása egyébként is tilos. (Ve. 155. § (1) bek.)

[28] A névjegyzéki adatok kiadása kizárólag a névre és lakcímre irányul. Ha egyébként más forrásból megszerzik a jelöltek, illetve a jelölő szervezetek a választópolgárok további adatait (mobiltelefonszám, e-mail cím), azt választási célra a választópolgár kifejezett hozzájárulása esetén kezelheti. (Ve. 149. §.)

[29] Ve. 153. §.

[30] Ha ezt megelőzően sor került a névjegyzéki adatok kiadására, akkor azt az életkor és nem szerinti bontásban meg kellett ismételni, anélkül, hogy ismételten megfizette volna a jelölt, illetve a jelölő szervezet az igénylés díját. Feltétel volt azonban, hogy az eredeti adatszolgáltatást visszajuttassa a választási iroda részére.

[31] 175/2011. (XII. 29.) AB határozat.

oldala is van. Egyrészt a választási kampányanyagok célzottan csak azokhoz jutnak el, akiket az adott kampánytéma érint, így feleslegesen a jelöltek és jelölő szervezetek nem avatkoznak be az emberek magánszférájába. Másrészt pedig az aktív politikai részvételre is csak azok az üzenetek tudnak sarkallni, amelyek a választópolgár szempontjából relevánsak.^[32]

A Ve. és más jogszabály sem határozza meg az adatszolgáltatás módját, viszont a NVI elnöke egy levelében a választási irodáknak azt a tájékoztatást adta, hogy azt elektronikus adathordozón (CD-n vagy pendrive-on) kell teljesíteni, kivéve, ha a jelölt vagy a jelölő szervezet mást (pl. papír) kér.^[33]

A Ve. akként rendelkezik, hogy ezen adatkezelés célja kizárólag a választási kampánytevékenység folytatása lehet.^[34] Ez összhangban van az Infotv.-nyel, mely kimondja, hogy személyes adatot kezelni csak meghatározott célból lehet.^[35] Más kérdés, hogy ennek ellenőrzése nagyon nehéz.

Minden adatkezelést – törvényben meghatározott kivétellel – be kell jelenteni az adatvédelmi nyilvántartásba,^[36] mely az adatkezelő felelőssége.^[37] Az ily módon „megszerzett” adatok vonatkozásában is tehát választási kampánytevékenység csak ezt követően indítható.^[38] Azaz már az adatkezelés megkezdésének időpontjában rendelkezni kell ilyen bejegyzéssel. Ilyen bejelentés hiányában jogszerű adatkezelés nem folytatható. A választási irodák azonban azt nem ellenőrizhetik, hogy a jelöltek, illetve jelölő szervezetek ezen kötelezettségüknek eleget tettek. Arra csak a NAIH-nak van hatásköre.

Törvény alapján a névjegyzéki adatokról másolatot nem lehet készíteni.^[39] Ennek megfelelően nem lehet pl. kinyomtatni, lemásolni (papíron vagy CD-re), így gyakorlatilag másoknak történő átadása – a Ve. alapján – lehetetlen. Jóllehet nyilvánvaló, hogy a kampánytevékenységet nem egy személy folytatja.

Így érdekes kérdés, hogy ha a jelölt vagy a jelölő szervezet igényelte ezen adatokat, hogyan adhatja át azokat jogszerűen – jelölő szervezet esetén – a jelöltnek vagy egyébként a kampányban közreműködő személynek. A fentiek alapján csak úgy, hogy a választási irodától kapott adatot továbbadja. Ha ez elektronikus

[32] NAIH-539-2/2014/V. (Elérhető: http://www.naih.hu/files/539_2014_adatvedelmi_ajanlas.pdf. Letöltés ideje: 2015.03.30.)

[33] Az NVI elnökének NVI/1307-2/2014. számú levele, 2014. augusztus 21., 16. pont.

[34] Ve. 155. § (1) bek.

[35] Infotv. 4. § (1) bek.

[36] Ld. bővebben: 750/H/2006 állásfoglalás. (Elérhető: http://abi.atlatszo.hu/index.php?menu=aktualis/allasfoglalasok/2006&dok=750_H_2006. Letöltés ideje: 2015.03.26.); A NAIH közleménye a közvetlen politikai kampány céljából folytatott adatkezelés nyilvántartásba vételének módjairól. (Elérhető: <http://www.naih.hu/files/A-NAIH-koezlemenye-OKV-2014--3-.pdf>. Letöltés ideje: 2015.03.26.)

[37] Infotv. 65. § (1) bek.

[38] Tájékoztató az országgyűlési képviselők választásával összefüggő adatkezelések egyes kérdéseiről, 2002. január 24. (Elérhető: <http://81.183.229.204:51111/abi/index.php?menu=aktualis/archivum/allasfoglalasok&dok=10698>. Letöltés ideje: 2015.03.24.); Az NVI elnökének NVI/1307-2/2014. számú levele, 2014. augusztus 21., 17. pont.

[39] Ve. 155. § (1) bek.

adathordozón történt (ez a főszabály), akkor annak a továbbadását jelenti. Így az igénylő birtokában nem maradhat adat. Ha maradna, többszörözés lenne. A CD-n lévő adatokat megbontani sem tudja anélkül, hogy arról másolat ne készülne. Ha papír alapon kapta, akkor az egyszerűbben megbontható, megosztható anélkül, hogy arról másolat készülne (pl. az 1–20. oldalt magánál tartja, a 21–40. oldalt átadja). De ez igaz lehet a pendrive-ra mentett adatokra is. Ha azonban az adatigénylő (aki adatkezelőnek minősül) birtokában nem marad adat, hogyan tud tájékoztatást adni az érintett kérelmére?

Fontos továbbá arra is utalni, hogy az adattovábbításról, az adattovábbítás címzetti köréről az Infotv. alapján az adatkezelőnek nyilvántartást kell vezetnie.^[40] Tekintettel arra, hogy ez a fajta adatkezelés is rövid ideig^[41] tart, a NAIH általi esetleges vizsgálati eljárás lefolytatása nem feltétlenül vezet eredményre.

Akinek a részére az adattovábbítás történik adatfeldolgozónak^[42] minősül, így vele adatfeldolgozásra vonatkozó szerződést kell kötni, mely csak írásban történhet.^[43] Ebben az esetben az ő feladata is gondoskodni az adatok biztonságáról.^[44] Az adatfeldolgozásra irányuló szerződés tartalmát jogszabály nem határozza meg, de célszerű, hogy tartalmazza az adatkezelő (jelölt/jelöltő szervezet) adatait, az adatkezelés célját (kampánytevékenység), a személyes adatok körét (azaz a választópolgárok nevét és címét). A felelősségi kérdések rögzítése is elengedhetetlen, így fontos arra utalni, hogy az adatbiztonsági előírások betartása az adatfeldolgozót is terheli,^[45] és ki kell térni a további adatfeldolgozók igénybevételének lehetőségére is. Amennyiben ilyen szerződés születik, arról az érintetteket az adatkezelőnek tájékoztatnia kell, és ezt be kell jelentenie az adatvédelmi nyilvántartásba.

Mint a fentiekben utaltam már rá, a névjegyzéki adatok kezelése korlátozott ideig tart, hiszen azokat a választás napján meg kell semmisíteni.^[46] A névjegyzéki adatok megsemmisítéséről készült jegyzőkönyvet az adatkezelőnek (jelöltnek, illetve jelöltő szervezetnek) legkésőbb három napon belül át kell adnia a választási irodának.^[47] De hogyan ellenőrizhető? A törvény ennek nem teremt meg a megfelelő keretét.^[48] Lennének már olyan informatikai megoldások,

[40] Infotv. 15. § (2) bek.

[41] A névjegyzéki adatok kiadása legkorábban a jelölt nyilvántartásba vételét követően történhet meg. A névjegyzéki adatokat legkésőbb a szavazás napján meg kell semmisíteni. (Ve. 155. § (2) bek.) Ez azon az általános előíráson alapul, hogy személyes adat csak a cél megvalósulásáig kezelhető, a választási kampányidőszak pedig a szavazás napján a szavazás befejezésével lezárul. (Infotv. 4. § (2) bek., Ve. 139. §.)

[42] Az adatfeldolgozó a személyes adatok tekintetében érdemi döntést nem hozhat, kizárólag technikai műveletet végez (pl. az érintetteknek postai úton levelet továbbít).

[43] Infotv. 10. § (4) bek.

[44] Infotv. 7. § (2) bek.

[45] Infotv. 7. § (1)-(2) bek.

[46] Ve. 155. § (2) bek.

[47] Uo.

[48] Az ajánlóívek visszaszolgáltatásának kötelezettsége éppen azt próbálja kiküszöbölni, hogy az adatokkal való visszaélés megvalósuljon. Jóllehet az is csak részmegoldás.

amelyek az átadott névjegyzéki adatokat a törvényben meghatározott határidő leteltét követően hozzáférhetetlenné tennék.

Felmerül az is kérdésként, hogy mit lehet tenni, ha nem történik meg a megsemmisítés igazolása. A választási bizottság hivatalból alkalmazhat-e jogkövetkezményt? A Ve. úgy rendelkezik, ha ezen kötelezettségét a jelölt vagy a jelölő szervezet megszegi, akkor – kifogásnak történt helyt adás esetén – megállapítja a jogszabálysértés tényét, a jogsértőt eltiltja a további jogszabálysértéstől, illetve bírságot is kiszabhat.^[49] A bírságkiszabás indokoltságának, illetve mértékének^[50] megállapítása során a választási bizottság az eset összes körülményét értékeli. Köteles figyelembe venni „különösen a jogsértéssel érintettek körének nagyságát, a jogsértés súlyát és területi kiterjedtségét, a jogsértés ismétlődő jellegét”, valamint a jogsértés szándékos voltát.^[51] Kérdés azonban, hogy a választási bizottság eljárása mellett vagy a nélkül a NAIH indíthat-e vizsgálati eljárást az ügyben.^[52] Az is előfordulhat, hogy megsemmisítési jegyzőkönyv benyújtásra kerül, de ténylegesen az nem történt meg.^[53]

Érdekes kérdést vet fel, ha megismételt választásra kerül sor. A(z eredeti) választás napján a névjegyzéki adatokat meg kell semmisíteni. Így az adatokat a jelöltnek, illetve a jelölő szervezetnek ismételten meg kell igényelnie, ha jogszerűen kíván effajta választási kampánytevékenységet folytatni. A probléma ezzel az, hogy az adatkezelés ebben az esetben rendkívül rövid időre korlátozódik, így a jelöltek, illetve jelölő szervezetek nem szívesen fizetik ki még egy alkalommal az adatszolgáltatási díjat. A rövid idő azt jelenti, hogy a megismételt választás időpontját a megismételt szavazás napját követő harminc napon belül kell kitűzni.^[54] A jogorvoslati eljárás pedig tizennyolc napot is igénybe vehet, hiszen három napos a fellebbezési határidő, – a szavazatok újraszámllása esetén – hat napon belül dönt a választási bizottság, majd a bírósági felülvizsgálat benyújtására is három nap van, amelyet az ítéletábra – a szavazatok újraszámllása esetén – hat napon belül bírálhat el. Így választási kampányra körülbelül tizenkét nap^[55] marad.^[56] A választási irodának pedig öt napja van a névjegyzéki adatokat kiadni.^[57]

[49] Ve. 218. § (2) bek. a)-b) pont, d) pont.

[50] A bírság legmagasabb összege ebben az esetben a jelölt bírságolása esetén a kötelező legkisebb munkabér havi összegének ötszöröse (azaz 2014-ben 507.500 Ft), míg a jelölő szervezet esetében a kötelező legkisebb munkabér havi összegének tizenötszöröse (azaz 1.522.500 Ft). (Ve. 219. § (2) bek., 483/2013. (XII. 17.) Korm. rendelet 2. § (1) bek.)

[51] Ve. 219. § (1) bek.

[52] Ld. bővebben 4.3. fejezet.

[53] Ez már nemcsak adatvédelmi szabályok megsértését veti fel, hanem a büntetőjogi felelősséget is.

[54] Ve. 7. §.

[55] Az is elképzelhető, hogy a választási eredmény megállapítására nem kerül sor a választás napján, hanem az áthúzódik a következő napra. Akkor ez a határidő még rövidül.

[56] Ve. 224. § (2) bek., 228. §, 241. § (3) bek.

[57] Ve. 153. §.

Másrészről a Ve. akként rendelkezik, hogy a választókerületre kiterjedően lehet kérni az adatkiadást, szavazókörre nézve nem, és az adatszolgáltatási díjat is választókerületenként kell megfizetni.^[58] Jóllehet a 2014. évben tartottak megismételt választást egy szavazókörre nézve is.^[59]

A nemzetiségi önkormányzati képviselők választása tekintetében a névjegyzéki adatok kiadása kicsit másként alakul. A nemzetiségi jelöltek (jelöltként indulni szándékozó választópolgárok), két alkalommal – kétfajta célból – kaphatják meg a személyes adatokat. Egyrésztől törvény alapján kötelező az ajánlóívekkel együtt átadni.^[60] Ezen adatkezelés célja kizárólag az ajánlásgyűjtés lehet.^[61] Míg a másik adatkiadás csak lehetőség, annak a jelöltnek, illetve jelölő szervezetnek, aki vagy amely ezt kéri. Ez az adatszolgáltatás is ingyenes.^[62] Az ilyen adatokat átadni kizárólag 2014. szeptember 7-én és szeptember 29-én lehetett.^[63] Ez utóbbi adatszolgáltatás esetén a választópolgárok között nem szerepelnek azok, akik az adataik kiadását megtiltották, míg az ajánlásgyűjtésre irányuló adatszolgáltatás valamennyi nemzetiségi választópolgár adatait tartalmazza.^[64]

Egyébként pedig a nemzetiségi névjegyzéki adatok kezelésére is a korábban elmondottak irányadók.

A fentiek alapján megszerzett laccím adatok birtokában – törvény alapján – a jelölő szervezetek és a jelöltek címzett postai küldeményeket küldhetnek a választópolgároknak. Mindehhez tehát nem kell a választópolgár kifejezett hozzájárulása, hanem csak az, hogy ne tiltsa meg adatainak kiadását. Ebben az esetben az adatkezelés törvényen alapul. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az adatkezelésre vonatkozó szabályokat ne kellene betartani.

Közvetett kapcsolatfelvételtől akkor beszélünk, ha a jelöltek, jelölő szervezetek a postai küldeményüket nem közvetlenül a választópolgárnak küldik meg, hanem valamilyen köztes szervezetnek. Tipikus, hogy civil szervezeteket keresnek meg kampányüzenetükkel, azért, hogy a szervezetek azt a tagjaik irányába továbbítsák.^[65]

[58] Ve. 153. §.

[59] A Győri Ítéltábla a győri 024. számú szavazókörben semmisítette meg a választás eredményét, és tűzte ki a megismételt választás időpontját. (Pk.I.25.894/2014/5. számú végzés, Pk.I.25.894/2014/5. számú végzés.) Jóllehet álláspontom szerint megismételt választást egy választókerületre nézve lehet tartani, hiszen a Ve. azt mondja, hogy a választási bizottságnak a választás eredményét megállapító döntése ellen lehet fellebbezéssel élni a szavazatszámoló bizottság szavazóköri eredményt megállapító döntésének törvénysértő voltára, vagy a szavazóköri eredmények összesítésére és a választási eredmény megállapítására vonatkozó szabályok megsértésére hivatkozással. (Ve. 241. § (2) bek.)

[60] Ve. 317. § (2) bek. a) pont.

[61] Ve. 317. § (3) bek.

[62] Ve. 317. § (2) bek. b) pont.

[63] 5/2014. (VII. 30.) IM rendelet 16. §.

[64] Ve. 317. § (2) bek. b) pont.; Az NVI elnökének NVI/1307-2/2014. számú levele, 2014. augusztus 21.

[65] Az adatvédelmi biztos ajánlása a választási kampánnyal összefüggő adatkezelésekről, 2010. január 21. (Elérhető: http://81.183.229.204:51111/abi/index.php?menu=aktualis/ajanlasok&dok=20100121_ABI_1. Letöltés ideje: 2015.03.21.)

Kérdés azonban, hogy a szervezetet is megilleti-e a személyes adatok védelméhez való jog, hiszen az Alaptörvény szerint „a törvény alapján létrehozott jogalanyok számára is biztosítottak azok az alapvető jogok, valamint őket is terhelik azok a kötelezettségek, amelyek természetüknél fogva nem csak az emberre vonatkoznak”.^[66] Ha igen, akkor csak az a megkeresés jogszerű, ami olyan civil szervezethez érkezik, aminek célja valamilyen módon kapcsolódik a választásokhoz (pl. politikai szervezet, politológusok szerveződése stb.). Személy szerint viszont azzal az állásponttal értek egyet, hogy a civil szervezetek adatai közérdekből nyilvános adatok, így a közérdekű adatokra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Ennek megfelelően nem sért jogszabályt az a jelölt, illetve jelölő szervezet, aki/amely civil szervezetet keres meg kampányanyagával.

Egyébként pedig a civil szervezet általi kampányanyag továbbadásának a jogszerűsége attól függ, hogy a civil szervezet tagjai és a civil szervezet között milyen megállapodás van. Ez az adattovábbítás azonban már a civil szervezet felelőssége, és nem a jelölteké vagy a jelölő szervezeteké.

2. Címzett postai küldemények megítélése nyilvános forrásból származó adatok tekintetében

a) A magánszemélyek személyes adatainak jogi sorsa

A nyilvános adatbázisból származó adatok nyilvánossága nem tesz jogszerűvé valamennyi olyan adatkezelést, ami ilyen forrásból származó adatokat használ fel. Kérdésként vetődik fel, hogy a nyilvános adatokat fel lehet-e használni az eredetitől eltérő célra. Az egyik álláspont szerint a nyilvánosságra hozott adatok esetében nem ellenőrizhető, hogy a személyes adatok milyen felhasználása történik meg. Más nézet szerint – melyet a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság^[67] jelenleg követ – a célhoz kötött adatkezelés elvének mindenkor teljesülnie kell, amely igaz a későbbi hasznosításra is. Ebből kifolyólag mindenkor azt kell vizsgálni, hogy a személyes adatokat milyen célból hozták nyilvánosságra.

Az eredeti kérdés elbírálásához fontos azon körülmény vizsgálata is, hogy a felhasználni kívánt nyilvános adatbázis törvényen alapuló, kötelező adatkezelés-e, vagy az érintettek önkéntes hozzájárulásán alapuló.

A telefonkönyvben feltüntetett adatok az előfizetők önkéntes hozzájárulásából jelennek meg nyilvánosan. Az adatkezelés célja a kapcsolatfelvétel lehetőségének biztosítása. A hívók személye és annak tartama nem szűrhető, azaz bárki felhívhat mást a telefonkönyvben rögzített adatok alapján.

[66] Alaptörvény I. cikk (4) bek.

[67] Uo.

A kutatás és a közvetlen üzletszerzés célját szolgáló név- és lakcímadatok kezeléséről szóló 1995. évi CXIX. törvény (röviden: direktmarketing-törvény) „a jogszerűen nyilvánosságra hozatal céljából készített és nyilvánosságra hozott adatállományban, név- és címjegyzékben, valamint kiadványban – így különösen telefonkönyv, szaknévsor, statisztikai névjegyzék – szereplő” adat felhasználását csak abban az esetben teszi lehetővé, „ha az adatgyűjtéskor vagy az adategyeztetéskor az érintettet tájékoztatták az eredetitől eltérő célra történő adatfelhasználás lehetőségéről, illetőleg a letiltás jogáról”.^[68] További figyelembe veendő tényező, hogy a törvényen alapuló adatkezeléseknél a jogalkotó meghatározza a lehetséges jogszerű adatforrásokat, ezzel biztosítva azt, hogy a polgárok magánszférájának tiszteletben tartása a lehető legteljesebb körben érvényesülhessen. Azzal pedig, hogy meghatározza az adatkezelés forrásait, egyben korlátozza, hogy az adatkezelő más forrásból szerezzon adatot. A választási kampányban is tehát a fentiek iránymutatásul szolgálnak.

A Ve. kifejezetten rögzíti is, hogy a választópolgár – névjegyzékből juttatott adaton kívüli személyes adatának – mint a mobiltelefonszámának és az e-mail címének – a felhasználásához az adatalany kifejezett hozzájárulására van szükség.^[69]

b) Az egyéni vállalkozók adatai és a szakértői regiszterek

Az egyéni vállalkozók adatai is védelmet élveznek. Az egyéni vállalkozók adatainak nyilvánosságra hozatala azt a célt szolgálja, hogy a szolgáltató szektorban a forgalom biztonságosabb legyen, illetve, hogy az egyéni vállalkozóval a kapcsolatot bárki felvehesse. Lényeges azonban, hogy ez a kapcsolatfelvétel a vállalkozó tevékenységével lehet kapcsolatos. További fontos tényező, hogy sok esetben az egyéni vállalkozó munkavégzésének helye nem válik el a lakóhelyétől, így a magánszférája fokozottabb védelmet kell, hogy élvezzen.

Az egyes szakértői névjegyzékek esetében is megállapítható, hogy speciális céllal hozzák létre azokat. Ennek megfelelően a célhoz kötöttség követelményének megsértése miatt az adatvédelmi biztosi (ma: NAIH) gyakorlat jogszerűtlen adatkezelésnek minősíti, amikor a könyvviteli szolgáltatást végzők nyilvánosan elérhető névjegyzékének adatai választási kampánycélokra kerülnek felhasználásra.^[70]

A fentiekből tehát következik, hogy ezen nyilvántartásokban szereplő adatok kampánycélra nem használhatók fel, hiszen az sértené a célhoz kötöttség elvét.^[71] Jóllehet kérdésként felmerül, hogy azok nem közérdekből nyilvános adatok?

[68] Direkt-marketing törvény 3. § (1) bek. b) pont.

[69] Ve. 149. §.; Révész, 2013, 81-82.

[70] 898/A/2004.

[71] Az adatvédelmi biztos ajánlása a választási kampánnyal összefüggő adatkezelésekről, 2010. január 21. (Elérhető: http://81.183.229.204:51111/abi/index.php?menu=aktualis/ajanlasok&dok=20100121_ABI_1. Letöltés ideje: 2015.03.21.)

c) A közfeladatot ellátó szervek^[72] vezetői és dolgozói

A közfeladatot ellátó szervek vezetőinek neve és munkahelyi elérhetősége közérdekből nyilvános adat, hiszen az Infotv. kimondja, hogy közérdekből nyilvános adatnak minősül a közfeladatot ellátó szerv feladat- és hatáskörében eljáró személy neve, feladatköre, munkaköre, vezetői megbízása, a közfeladat ellátásával összefüggő egyéb személyes adata (ide tartozik a munkahelyi telefonszám is), valamint azok a személyes adatai, amelyek megismerhetőségét törvény előírja.^[73] A közszolgálati törvény azt is elrendeli, hogy – többek között – a kormánytisztviselő és a köztisztviselő neve közérdekből nyilvános adat.^[74] A közérdekből nyilvános adatokra pedig a közérdeklő adatokra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Azaz azok nem élvezik a személyes adatok védelméhez való jog garanciáit, hanem a közérdeklő adatok jogi sorsát osztják.

Az adatvédelmi biztos álláspontja szerint „a különböző közfeladatot ellátó szervek vezetőinek, közfeladatot ellátó személyeknek elküldött, tevékenységükkel kapcsolatos postai megkeresés tehát, noha kampánycélja van, nem ütközik az adatvédelmi jog szabályaiba”. Ebben a körben azonban visszautalnék a szakértői névjegyzékekre, ahol szintén jogszabály alapján ismerhetők meg a személyes adatok. Ebben az esetben azonban az adatvédelmi biztos azzal érvelt, hogy ezen adatok nyilvánosságra hozatala meghatározott céllal történik, és erre a célra az adatok felhasználása során tekintettel kell lenni. Nyilvánvaló, hogy a név, illetve a munkahelyi elérhetőség nyilvánossága is az adott közfeladat-ellátással kapcsolatos kapcsolatfelvételt célozza, illetve a közfeladat-ellátás átláthatóságát biztosítja.^[75]

A választási eljárásról szóló törvény a munkahelyen történő kampányolásra nem tartalmaz általános tilalmat. Az ajánlásgyűjtésnél megteszi ezt, de a választási kampány szabályainál nem.^[76] Egyes kampánytevékenységnél (pl.

[72] A személyes adatok védelme az AB álláspontja szerint mindenkit megillet, amely alatt a természetes személyeken túl a szervezeteket is érteni kell. (34/1994. (VI. 24.) AB határozat.) Ha ez így van, érdemes azon elgondolkozni, hogy a szervezet milyen formában és teljes mértékben tudja-e gyakorolni az információs önrendelkezési jogát. Ezen általános meghatározás alól azonban a közfeladatot ellátó szervezeteket ki kell emelni, hiszen az ő kezelésükben lévő adatok közérdeklő adatoknak minősülnek. A szervezeteket megillető személyes adatok védelméhez fűződő jog teljessége ellen szól az is, hogy ezen alapjog szorosan kötődik az emberi méltósághoz való joghoz. Az Alaptörvény I. cikk (4) bekezdése mégis azt az álláspontot erősíti, hogy a jogi személy jogai is védelmet élveznek: „a törvény alapján létrehozott jogalanyok számára is biztosítottak azok az alapvető jogok, valamint őket is terhelik azok a kötelezettségek, amelyek természetüknél fogva nem csak az emberre vonatkoznak”.

[73] Infotv. 3. § 6. pont, 26. § (2) bek.

[74] 2011. évi CXCV. tv. 179. § a) pont.

[75] Az adatvédelmi biztos ajánlása a választási kampánnyal összefüggő adatkezelésekről, 2010.01.21. (Elérhető: http://81.183.229.204:51111/abi/index.php?menu=aktualis/ajanlasok&dok=20100121_ABI_1. Letöltés ideje: 2015.03.21.)

[76] Ve. 123. § (2) bek.

választási plakát) van korlátozó szabály, de ez nem jelent általános szabályt.^[77] Mégsem szerencsés azonban, ha például egy polgármesteri hivatal jegyzőjét keresik meg ilyennel, hiszen ő felel a választások tisztaságáért. Fontos elv a választási eljárás során a jelöltek és jelölő szervezetek esélyegyenlőségének biztosítása is. A köztisztviselőkkel szemben egyébként is elvárás a pártsemleges magatartás. A választási iroda így olyan magatartást köteles tanúsítani. A választási irodák kötelezettsége választási információk szolgálat működtetése és a választási eljárás törvényességének biztosítása.^[78]

3. Telefonos kapcsolat és automatizált hívórendszerek alkalmazása a választási kampány során

Az elektronikus hírközlési szolgáltató „valamennyi előfizetőjéről évente nyomtatott (telefonkönyv) vagy elektronikus formában előfizetői névjegyzéket köteles készíteni”, mely az előfizető önkéntes és egyértelmű hozzájárulása nélkül csak annyi adatot tartalmazhat róla, amennyi azonosításához feltétlenül szükséges. Ugyanakkor biztosítani kell az előfizető számára azt a jogot, hogy „a) kimaradjon a nyomtatott vagy elektronikus névjegyzékből; b) az előfizetői névjegyzékben feltüntessék, hogy személyes adatai nem használhatóak fel közvetlen üzletszerzés, tájékoztatás, közvélemény- vagy piackutatás céljára; c) lakcímét csak részben tüntessék fel az előfizetői névjegyzékben”.^[79]

A telefonkönyvbe tehát az adatok az érintett önkéntes hozzájárulása alapján kerülnek be. Ezen adatkezelésnek a célja a kapcsolatfelvétel. Ha valamely előfizető nem járul hozzá közvetlen üzletszerzés, tájékoztatás, közvélemény- vagy piackutatás céljából történő megkereséshez, akkor a telefonkönyvben § jellel az előfizető neve mellett az jelzésre kerül. Mindebből tehát az következik, hogy a kampány során kizárólag azon személyek telefonszámai kezelhetők a jelöltek és jelölő szervezetek által, akik a közvetlen üzletszerzés, tájékoztatás, közvélemény- vagy piackutatás célját szolgáló megkeresés fogadását sem zárták ki. Fontos – tekintettel az adatminőség elvére –, hogy a legfrissebb telefonkönyvet használja fel a jelölő szervezet.

Lényeges azonban azon körülményre utalni, hogy a személyes adatok felhasználásának lehetősége kizárólag a telefonszámra vonatkozik, és a telefonkönyvben szereplő lakcímadatokat nem használhatja fel a jelölt, illetve a jelölő szervezet, hiszen az nem a kapcsolatfelvételt szolgálja. Lakcímadatokat a jelöltek és a jelölő szervezetek a névjegyzékből szerezhetnek, illetve számukra rendelkezésre állhatnak a szimpatizánsi adatbázisok is. A telefonkönyvben

[77] Ve. 144. §.

[78] Ve. 75. § (1) bek. b) pont.

[79] 2003. évi C. törvény (röviden: Eht.) 160. § (2)-(4) bek.

szereplő telefonszámok azonban a választási kampányban kezelhetők, kivéve, ha az előfizető ettől eltérően rendelkezett.

A mobiltelefonszám és az e-mail cím felhasználásához azonban a választópolgár előzetes beleegyezése kell, hiszen ezen adatok kezelésére nincsen törvényi felhatalmazása a jelölő szervezeteknek és a jelölteknek.^[80]

Az automatizált hívórendszerek használata elterjedt módszer lett a választók megszólítására. Ennek technikai szempontból két típusa van: a véletlenszerűen generált számok hívásával végzett telefonhívás és a valamely telefonszám-adattárból választott telefonszámok segítségével bonyolított hívások.

Az automatizált hívórendszert csak akkor lehet használni, ha az előfizető előzetesen ahhoz hozzájárult.^[81] „Minden automatikus, az emberi beavatkozást mellőző hívórendszer alkalmazása személyes adatkezeléssel jár”, ennélfogva alkalmazni kell rá az adatvédelmi szabályokat. „Egy számtartomány alapulvételeivel, a számgenerálás elvén működő módszer azért tekinthető személyes adatkezelésnek, mert a képzett szám egy magántelefonszámmal lehet azonosítható, az adattár alapulvételeivel funkcionáló rendszerek működése pedig azért, mert eredendően magántelefonszámokat használ fel.” A magántelefonszám pedig személyes adat.

A véletlenszerűen generált számok hívásával végzett, számképzés elvén működő telefonhívási módszer adatvédelmi szempontból azért sem támogatható, mert előfordulhat, hogy olyan személyt hív fel a gép, aki nem járult hozzá telefonszámának nyilvánosságra hozatalához és így a kapcsolatfelvételhez. A nyilvános telefonkönyvön alapuló automatikus hívásrendszer azonban nem ütközik az Infotv.-be, hiszen ebben az esetben a hívórendszer csak olyan személyeket keres, akik az előfizetői szerződésükben hozzájárultak telefonszámuk közzétételéhez, valamint az említett megkeresések fogadását sem zárták ki.

A telefonhívásokkal összefüggésben felmerül azon körülmény is, hogy a választópolgárok politikai véleményét is megkérdezik. Fontos, hogy az erre adott válasz nem rögzíthető, hiszen ahhoz a jelölő szervezetnek az érintett részéről írásbeli hozzájárulása kell, tekintettel arra, hogy különleges adatról van szó.

Az automatizált hívórendszer alkalmazása esetén még egy lényeges tényező: minden esetben biztosítani kell, hogy a hívott fél a hívást bármikor megszakíthassa.^[82]

[80] Péterfalvi, 2013, 108.

[81] Eht. 162. § (1) bek.

[82] Az adatvédelmi biztos ajánlása a választási kampánnyal összefüggő adatkezelésekről, 2010.01.21. (Elérhető: http://81.183.229.204:51111/abi/index.php?menu=aktualis/ajanlasok&dok=20100121_ABI_1. Letöltés ideje: 2015.03.21.)

4. E-mailben, sms-ben és közösségi hálókön végzett kampánytevékenység

E-mail vagy sms útján a választópolgárt csak akkor lehet megkeresni, ha ahhoz kifejezetten hozzájárult.^[83] Azaz a jelölő szervezetek csak azoknak küldhetnek e-mailt és sms-t, akik azt a jelölő szervezet részére bocsátották. Az adatvédelmi szabályok ellenőrzése miatt a jelölő szervezet köteles nyilvántartást vezetni azokról a személyekről és adataikról, akik hozzájáruló nyilatkozatot tettek. Erre azért is van szükség, mert az érintettek tájékoztatást kérhetnek az adatkezelésről, kérhetik adataik módosítását, törlését stb.

A nyilvános forrásból (*open source*) származó – így a közösségi oldalakon megtalálható – adatokat (beleértve az e-mailt is) kampány céljára felhasználni tilos.

Az nem sért adatvédelmi szabályt, ha a jelölt a közösségi portálon meghívót küld a baráti körhöz való csatlakozás kezdeményezése érdekében, hiszen a portál felhasználási feltételeiben mindez rögzítve van.^[84] A meghívott személy pedig jogosult a meghívást visszautasítani.^[85]

5. A választópolgárok otthonukban történő felkeresése

A választási kampányok alkalmával a jelölő szervezetek képviselői gyakran a lakóhelyükön vagy tartózkodási helyükön keresik fel a választópolgárokat, és kérdőíveken különböző információkat rögzítenek. Péterfalvi Attila többször is hangsúlyozta annak fontosságát, hogy a pártok tartózkodjanak ezen magatartástól. „Gondosan ügyelni kell arra, hogy már a válaszadás idején se álljon elő olyan helyzet, amely a későbbiekben a felvett adatok és az érintettek közötti kapcsolat helyreállítását lehetővé tenné. Az adatvédelmi előírásoknak megfelel, ha az információgyűjtést közterületen, lakossági fórumokon végzik, hiszen a válaszadók személyének titkossága biztosítható. Egy olyan eljárás azonban, melynek során a kérdőívek kitöltése a választópolgárok otthonában történik, adatvédelmi szempontból kifogásolható, hiszen magában rejtik annak kockázatát, hogy a lakcímadatok feljegyzésével a vélemények személyhez társíthatóvá válnak.”^[86]

Ezen állásfoglaláshoz képest azonban a jogszabályi környezet megváltozott. Az Infotv. szerint „a személyes adatok kezelését tisztességesnek és törvényesnek kell tekinteni, ha az érintett véleménynyilvánítási szabadságának biztosítása

[83] 2008. évi XLVIII. törvény 6. § (1) bek.

[84] Uo.

[85] Ld. pl. Facebook Adatfelhasználási szabályzata. (Elérhető: https://www.facebook.com/full_data_use_policy. Letöltés ideje: 2015.01.29.)

[86] Az adatvédelmi biztos ajánlása a választási kampánnyal összefüggő adatkezelésekről, 2010. január 21. (Elérhető: http://81.183.229.204:51111/abi/index.php?menu=aktualis/ajanlasok&dok=20100121_ABI_1. Letöltés ideje: 2015.03.21.)

érdekében az érintett véleményét megismerni kívánó személy az érintett lakóhelyén vagy tartózkodási helyén felkeresi, feltéve, hogy az érintett személyes adatait e törvény rendelkezéseinek megfelelően kezelik és a személyes megkeresés nem üzleti célra irányul. A személyes megkeresésre a munka törvénykönyve szerinti munkaszüneti napon nem kerülhet sor.”^[87] Ezen szabályozásra tekintettel így törvényes azon választási kampánycélú megkeresés, melyet a választópolgárok otthonában tesznek meg.

Az adatvédelmi elveknek azonban ebben az esetben is érvényesülniük kell. Így a választópolgár politikai véleményére, pártállására nézve adat csak akkor gyűjthető, ha ehhez az érintett írásban hozzájárulását adta.

6. A külföldön élő, magyar állampolgárok kampánycélú megkeresésének speciális szabályai

A külföldön élő, magyar állampolgárok kampánycélú megkeresése kapcsán a magyar adatvédelmi szabályok alkalmazhatóságának, azaz az Infotv. területi hatályának kérdésére térnek ki. Az Infotv. alapján az adatkezeléssel érintett személy állampolgársága irreleváns az adatkezelés szempontjából. Ami viszont lényegesebb, hogy hol kerül sor a személyes adatok felvételére. Amennyiben ez Magyarországon történik, akkor a magyar adatvédelmi rendelkezések az irányadók, míg a más országokban kezelt személyes adatok esetében az ottani rendelkezéseket kell alkalmazni. Ez azt is jelenti, hogy ha a személyes adatok magyarországi adatkezelőhöz vagy adatfeldolgozóhoz kerülnek, úgy az Infotv. rendelkezéseit alkalmazni kell. Így a Magyarországról kiinduló kampánycélú megkeresésekre is irányadók az Infotv. és a Ve. előírásai.

A megkeresésnek esetükben szintén van közvetett módja is: például, ha olyan civil szervezetnek küldenek a jelölő szervezetek tájékoztató anyagokat, amelyek a választópolgárokkal kapcsolatban állnak. Ha a civil szervezetnek a székhelye nem Magyarországon van, akkor erre az adatkezelésre már a külföldi szabályok az irányadók.^[88]

7. Választási kampányra vonatkozó szabályok megsértése elleni jogorvoslat

A 2014. évi választások kapcsán a kampánycsend^[89] gyakorlatilag megszűnt, így a választási bizottságokhoz lényegesen kevesebb kifogást nyújtottak be ezzel

[87] Infotv. 4. § (5) bek.; Révész, 2013, 82–83.

[88] Uo. 82.

[89] Relatív kampánytilalom érvényesül: „A szavazóhelyiséget magában foglaló épületnek a szavazóhelyiség megközelítését szolgáló bejáratától számított 150 méteres távolságon belül – közterületen – választási kampánytevékenység a szavazás napján nem folytatható.” (Ve. 143. §.)

összefüggésben. Az ilyen kifogások érdemi kivizsgálásához a kifogástevőnek csatolnia kell a tényállás tisztázásához szükséges bizonyítékokat (mi a tartalma, ki küldte, milyen körben az sms-t stb.). A bizottság főszabályként hivatalból bizonyítékot nem szerezhet be.^[90] A kifogástevőnek a kifogás benyújtására a jogsértés bekövetkezésétől számított három napja van, amely időponton belül meg is kell érkeznie a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező választási bizottsághoz.^[91]

A médiaszolgáltatók és a sajtó, illetve a filmszínházak választási kampányban való részvételével kapcsolatos jogorvoslatra speciális szabályok vonatkoznak a Ve.-ben.^[92] Tekintettel arra, hogy a jelölt és a jelölő szervezet nem esik a médiaszolgáltató, a sajtó és a filmszínház fogalma alá, ezért az általuk elkövetett jogsértő kampánytevékenységet az általános szabályok szerint kell elbírálni.

Az elektronikus hírközlésről szóló törvény szerint azonban a hírközlési szolgáltató az érintettnek és a választási bizottságnak sem adhatja ki a szolgáltatással összefüggő előfizetői személyes adatokat és forgalmi adatokat.^[93] A büntető hatóságok is csak akkor kapnak adatot, ha közbűvés bűncselekmény megvalósult. Ha a választási kampányszabályok megsértése nem merít ki büntetőjogi tényállást, akkor a büntetőeljárást sem fogja a nyomozó hatóság megindítani, és így a jogsértő cselekmények jogkövetkezmény nélkül maradnak.

Az adatvédelmi biztos álláspontja szerint segítené a jogsértések kiküszöbölését egy olyan törvényi szabályozás, amely kimondaná – hogy személyes adatok továbbadása nélkül – a terjesztett üzenetek tartalmát és számát, az üzenetek elterjedésének helyét a szolgáltató megadná a választási bizottságnak.^[94] Mindez azonban még nem bizonyítja a jogsértő személyét, ezért a jogsértés megállapításához és a jogkövetkezmény alkalmazásához feltétlenül szükség lenne személyes adatra is. Így ez az út csak akkor lenne járható, ha ez törvényben kerülne rögzítésre. Azt is mérlegelni kell, hogy ezen jogsértés mennyiben sért választási, illetve adatvédelmi szabályt. Amennyiben ez utóbbi jut hangsúlyosabb szerephez, akkor a NAIH rendelkezhet hatáskörrel. A NAIH eljárásához még csak a jogsértő személyének ismerete sem szükséges, hiszen egyes jogkövetkezményeket a nélkül is tud alkalmazni.

III. ÖSSZEĞZÉS

A politikai véleménynyilvánítás szükséges egy demokratikus társadalomban. Ehhez azonban kell az is, hogy a választópolgárok a megfelelő tájékoztatást

[90] A sérelmesnek vélt műsorszámot az illetékes választási bizottság hivatalból szerzi be, ha szükséges és a kérelmező azt nem csatolta. (Ve. 151. § (2) bek.)

[91] Ve. 209. § (1) bek.

[92] Ve. 151-152. §.

[93] Eht. 156. § (16) bek.

[94] 750/H/2006 állásfoglalás. (Elérhető: http://abi.atlatszo.hu/index.php?menu=aktualis/allasfoglalasok/2006&dok=750_H_2006. Letöltés ideje: 2015.03.26.)

megkapják. Így a választási kampánytevékenység nem egy szükséges rossz a társadalomban, csak annak szabályozott keretek között, megfelelő garanciákkal kell történnie.

A politikai marketing tekintetében meg kell találni az egyensúlyt a választópolgárok magánszférája és a politikai aktivizmus, a választói akarat befolyásolása között. Ennek egyik módja az lehetne, hogy a választási szabályok még inkább a választópolgárok aktivitására épüljenek (pl. *opt-out* szabályozás a névjegyzéki adatok tekintetében). Ez a legitimáció irányába hatna.^[95]

A választási eljárásról szóló törvény a választási kampánytevékenység adatvédelmi kérdéseire nem feltétlenül ad választ, jóllehet a választási eljárás során számos speciális, kizárólag erre jellemző probléma merül fel. A választási kampányok adatvédelme nincsen speciálisan leszabályozva, jóllehet új kommunikációs csatornák nyílnak meg a jelölő szervezetek előtt. Kiszámíthatóbb lenne, ha a felmerült kérdésekre törvény explicit választ adna. Erre az elkövetkező időszak alkalmas lenne, hiszen a választási tapasztalatok összegzéseiképpen körvonalazódik egy szabályozási irány is.

IRODALOM

- Bodnár Eszter (2003): A választási csalás és ellenszerei. In: *Invia Virtutis nulla est via*. Tudományos diákköri dolgozatok. ELTE ÁJK, Budapest. 2005 93-111.
- Kóczyán Sándor (2014): *A politikai reklámok megítélése az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatában*. Infokommunikáció és Jog. 1. sz. 7-14.
- Péterfalvi Attila (2013): A választással összefüggő adatvédelmi kérdések. In: Cserny Ákos – Téglási András (szerk.): *Tanulmányok a választási eljárás aktuális kérdéseiről*. Nemzeti Közszerológiai Egyetem, Budapest. 103-108.
- Révész Balázs (2013): *Adatvédelmi kérdések a választási eljárás során*. Pro publico bono – Magyar közigazgatás: a Nemzeti Közszerológiai Egyetem közigazgatás-tudományi szakmai folyóirata. 4. sz. 75-83.
- Facebook Adatfelhasználási szabályzata. Elérhető: https://www.facebook.com/full_data_use_policy. Letöltés ideje: 2015.01.29.

Felhasznált jogforrások

- Magyarország Alaptörvénye
- 1992. évi LXVI. törvény a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról
- 1995. évi CXIX. törvény a kutatás és a közvetlen üzletszerzés célját szolgáló név- és lakcímadatok kezeléséről
- 1997. évi C. törvény a választási eljárásról
- 2003. évi C. törvény az elektronikus hírközlésről

[95] Péterfalvi, 2013, 108.

- 2008. évi XLVIII. törvény a gazdasági reklámtevékenység alapvető feltételeiről és egyes korlátairól
- 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról
- 2011. évi CXCIX. törvény a közszolgálati tisztviselőkről
- 2013. évi XXXVI. törvény a választási eljárásról
- T/237. számú törvényjavaslat a pártok működéséről és gazdálkodásáról szóló 1989. évi XXXIII. törvény és a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény, valamint ezzel összefüggésben az egyes más törvények módosításáról (benyújtva: 2006. 06. 22.)
- 483/2013. (XII. 17.) Korm. rendelet a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) és a garantált bérminimum megállapításáról
- 5/2014. (VII. 30.) IM rendelet a nemzetiségi önkormányzati képviselők választása eljárási határidőinek és határnapjainak megállapításáról
- 34/1994. (VI. 24.) AB határozat
- 175/2011. (XII. 29.) AB határozat
- Az adatvédelmi biztos ajánlása a választási kampánnyal összefüggő adatkezelésekről, 2010. január 21. Elérhető: http://81.183.229.204:51111/abi/index.php?menu=aktualis/ajanlasok&dok=20100121_ABI_1. Letöltés ideje: 2015.03.21.
- Az adatvédelmi biztos közleménye a politikai kampány adatvédelmi kérdéseiről. Elérhető: <http://www.jogiforum.hu/hirek/13902>. Letöltés ideje: 2015.01.16.
- A NAIH közleménye a közvetlen politikai kampány céljából folytatott adatkezelés nyilvántartásba vételének módjairól. Elérhető: <http://www.naih.hu/files/A-NAIH-koezlemeny-OKV-2014--3-.pdf>. Letöltés ideje: 2015.03.26.
- A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság ajánlása a választási eljárással kapcsolatos adatkezelésekről, 2014. február 4., 4. Elérhető: <http://www.naih.hu/files/Valasztas-2014-Ajanlas-2014-02-04.pdf>. Letöltés ideje: 2015.03.30.
- Az NVI elnökének NVI/1307-2/2014. számú levele (kelt: 2014. augusztus 21.)
- NAIH-539-2/2014/V. (Elérhető: http://www.naih.hu/files/539_2014_adatvedelmi_ajanlas.pdf. Letöltés ideje: 2015.03.30.
- Tájékoztató az Európai Parlament tagjainak választásával összefüggő adatkezelések egyes kérdéseiről. Elérhető: <http://81.183.229.204:51111/abi/index.php?menu=valasztas&dok=9228>. Letöltés ideje: 2015.01.28.
- Tájékoztató az országgyűlési képviselők választásával összefüggő adatkezelések egyes kérdéseiről. Elérhető: <http://81.183.229.204:51111/abi/index.php?menu=aktualis/archivum/allasfoglalasok&dok=10698>. Letöltés ideje: 2015.01.28.
- 164/K/2004. állásfoglalás
- 898/A/2004. állásfoglalás
- 750/H/2006 állásfoglalás. Elérhető: http://abi.atlatszo.hu/index.php?menu=aktualis/allasfoglalasok/2006&dok=750_H_2006. Letöltés ideje: 2015.03.26.
- Pk.I.25.894/2014/5. számú végzés
- Pk.I.25.894/2014/5. számú végzés